

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ – РЕТОРИКА

Поради должината на обвинението и гнаската клевета за која сум оптужен, се плашам дека памтењето и разумот, оштетени како и моето телесно здравје – поради боледување задобиено во долгото темнување – ќе ме издаде толку што не ќе можам, во своја одбрана, да дадам такви одговори што инаку би ги дал.

Тужбата се состои, ако не грешам, од четири главни точки. На секоја од нив јас ќе одговорам по ред. Што се однесува до првиот злочин за кој сум обвинет, дека поради тврдоглавост бев против втората кралска женидба, признавам дека секогаш му го кажував на Неговото Величество своето мислење за тоа и дека никогаш не го криев ниту, пак, би требало да го кријам. Затоа, далеку од тоа да мислам дека поради тоа сум крив за велепредавство, туку напротив, би го лажел и него и својата совест и луѓето оправдано би ме сметале за верски предавник на Бога, да не ја кажував вистината кога тој ме прашуваше за мислење за важни работи од кои зависеше мирот во кралството. Ако со тоа го навредив Кралот, ако е погрешно да го кажеш слободно своето мислење за кралските прашања – мислам дека сум доволно казнет со страдањата што ги поднесов, губењето на имотот и тешката робија која трае скоро петнаесет години.

Втората оптужба против мене е дека сум го прекршил законот донесен од поранешниот Парламент, односно дека за време на судската истрага двапати сум одбил – својствено на мојот злонамерен, лукав, тврдоглав и издајнички дух – да го кажам своето мислење пред иследниците за тоа, дали е кралот поглавар на Црквата или не; и дека сум изјавил оти мене, бидејќи не сум свештено лице, воопшто не ме интересира праведноста или неправедноста на тој закон. Меѓутоа, јас тогаш изјавив дека ништо ниту сум рекол, ниту сум направил против тој закон; не може да се наведе ниту еден мој збор, ниту едно мое дело кое би ме обвинило! Признавам дека мојот одговор тогаш беше дека во иднина не ќе мислам на ништо друго освен на тешките страдања на нашиот блажен Спасител и за моето одење од овој беден свет. Не му сакам зло никому; ако тоа не е доволно да останам жив, тогаш и не сакам да живеам. Никогаш не сум прекршил ниту еден закон, ниту пак сум бил крив за било каков предавнички злочин – бидејќи ниту овој закон, а ни било кој друг закон на светот не може да го казни човекот поради неговото молчење, оти сè што може е да ги казни зборовите или делата. Само Бог е судија на тајните во нашето срце. Моето молчење не е знак на никаква злонамерност во моето срце – тоа би можел да го потврди и Кралот врз основа на моите однесувања во разни прилики – и никој, поради молчење, не може да биде осуден за прекршување на законот; бидејќи како кај светителите, така и кај канонистите важи правилото: „Qui tacit consentire videtur – Кој молчи изгледа се согласува“. А што се однесува до вашето тврдење дека ниеден исправен поданик не би одбил да даде одреден одговор, навистина мислам дека е должност на секој добар поданик, со исклучок на оној што е лош Христијанин, да го слуша повеќе Бога отколку човекот, да внимава повеќе на тоа да не се огреши во својата совест од било што друго на светот, особено ако неговата совест не е склона на некаква побуна, ниту пак да

прави некакво зло на својот владар и на својата татковина; а јас искрено изјавувам дека никогаш никого не сум наговарал на такво нешто.

Сега доаѓам до третата, главна, точка во обвинението каде што сум обвинет за злонамерност, издајнички стремежи и тајни лукави работи против споменатиот закон – зашто, наводно, додека сум бил во Лондонската Кула, сум пишувал писма до епископот Фишер во кои сум го подбуцнувал да го прекрши споменатиот закон!? Би сакал тие писма да се донесаат и да се прочитат овде пред Судот, бидејќи тие ќе дадат доказ дали сум виновен или не. Но, бидејќи велите дека епископот ги спалил сите писма, ќе ви ја кажам вистината за тоа: некои од моите писма се однесуваа на нашите приватни работи – на пример, на нашето старо пријателство и познанство; во едно од нив му одговорив на неговото во кое бараше да го известам какви одговори сум дал кога бев испитуван поради „заверата“. Во тоа писмо му одговорив дека мојата совест е чиста во тој поглед, а тој својата нека ја задоволи како наоѓа дека е најдобро. Бог ми е сведок дека не сум му дал никаков друг одговор, а овој, мислам не крши никаков закон.

И конечно, како главен злочин против мене се наведува дека, за време на моето испитување во Лондонската Кула, сум изјавил дека е тоа меч со две острици – оти сложувајќи се со него, би ја изложил на опасност својата душа, а одбивајќи го тој закон би го изгубил животот. Очигледно е, како што велите, дека врз основа на тој одговор, а и поради тоа што епископот Фишер дал сличен одговор, е заклучено дека епископот е во завера со мене. Мојот вистински одговор во Кулата беше условен: ако постои опасност како во признавањето, така и во непризнавањето на тој закон, тогаш тоа би бил меч со две острици и свирепо е од мене за тоа да се бара било каков одговор кога никогаш не сум го прекршил тој закон, ниту со зборови ниту со дело – ете тоа беа моите зборови. Што одговорил епископот не знам. Но, ако неговиот одговор е сличен со мојот, тоа не потекнува од никаква „завера“, туку од нашите слични знаења и сфаќања.

Да заклучам: искрено изјавувам дека никогаш пред никого не сум рекол ниту еден збор против овој закон, ниту против било кој друг!

Студија 2

(Вероина Франко) Одбраната пред Светиот суд во Венеција

Не ми носи срам телото, туку љубовта! Се најдов во неговите очи како да сакам подобро да се запознаам себеси. Тој го слуша мојот плач и го прави моето срце непријател на разумот. Како може ова да се случува, да се вљубам толку брзо? „Љубовта не чека“ е неговиот одговор.

Како можам сега да ја одречам неговата љубов? Но, ќе ги одречам и нема да им потклекнам на обвиненијата кои вие ми ги натурате. Оти, ако ви ги дадам моите лаги, ви

ја давам мојата душа. Тогаш би изгубила сè што некогаш сум била – мојата љубов, моите зборови, моето срце. Би живеела – да, но како некој друг.

Ова не е избор, ама ќе ви одговорам – не сум ги броела моите љубовници, не знам. Не сум вештерка или некаква маѓепсничка! Ви велам не сум маѓепсала никого. Јас не ја измислив љубовта, јас го понудував сонот за љубовта таква каква што не може да постои во овој свет кој вие го креиравте. И сето ова со надеж дека некаде, во некој ќош на Земјата, може да постои таков рај.

Си го дадов срцето онаму каде богатствата немаа вредност. Го направив тоа што беше неопходно за да преживеам. Кои други професии би ми ги дозволиле? Како да преживеам ако не можам да се омажам? Ќе признаам! Признавам дека како девојка сакав маж што не сакаше да се ожени со мене од каприц. Признавам дека имав мајка која ме научи на поинаков начин на живот, живот кој отпрвин ми беше одбивен, но потоа научив да го сакам. Признавам дека станав куртизана! Што да правам? Морам да го признаам моето зло, ова се моите гревови. Признавам дека наоѓам повеќе екстаза во страста, отколку во молитвата. Разменував копнеж со мој, им посакав добредојде на многумина, за да не му припаѓам на еден човек. Признавам дека ја преферирав слободата на куртизана, а не послушноста на сопруга.

Мајка ми еднаш ми рече: „Секоја жена може да ја симне облеката и мажот веднаш ќе дојде“. И беше апсолутно во право – да, да, без исклучок. Но, куртизаната знае дека тоа не е сè. Куртизаната ја велича и негува внатрешната убавина. Нејзината сила и привлечност лежат тука. Тоа го знаеле Клеопатра, Теодора, Антонија... И мора да сфатите едно нешто: куртизаните не ги крадат мажите, туку само им го даваат она што сопругите не можат да им го понудат! Куртизаните се писмени, учени, вешти, зборуваат латински, разговараат за политика, војни и битки, уживаат во серенади, рецитираат поезија, мечуваат, се смеат гласно, пијат црно вино, тие се смели, весели и над се – чесни!

Куртизаните се слободни. Не припаѓаат никому. Иако имаат повеќе непријатели од пријатели, тие научиле да се сакаат доволно себеси за да можат да сакаат, за да можат да ја сакаат љубовта и тоа онаа изворната, вистинската и да направат сè за неа. Затоа ќе признаам и дека сè уште се молам да го почувствувам допирот на усните на мојот љубен, неговите дланки на мене, неговите раце како ме земаат во прегратка. Признавам дека сè уште копнеам да бидам исполнета и разгорена, да се стопам во сонот за нас двајца далеку, далеку од ова намачено, проблематично место; некаде каде сме далеку дури и од самите себе. Да знам дека секогаш, засекогаш тоа ќе биде мое.

Ако ова не беше мое, ако живеев поинаку, како жена на сопруговиот хир, мојата душа натежната од недостаток на допир и недостаток на љубов – тогаш, признавам дека таквите бескрајни денови и ноќи би биле поголема казна од било која казна што вие би можеле денес да ми ја изречете.

Не, не завршив, Ваше Височество!

Вие, сите вие, копнеете по тоа што јас можам да го дадам. Не можете да поднесете да гледате таква моќ во една жена. Не нарекувате божји дар нас жените но, нашиот копнеж, нашата потреба за љубов ја нарекувате валкана, таа според вас е ерес. Кажете ми, има ли поголем грев од тоа да ја сквернавите онаа без која не можете?

И последен пат – да, се каам!

Се каам што немав друг избор, но не се каам за својот живот!

Студија 3

(Сузан Ентони) Одбраната пред Федералниот суд на Америка

Пријатели, почитувани сограѓани.

Вечерва стојам пред вас, под обвинение дека сум направила кривично дело затоа што гласав на американските Председателски избори, иако немам право на тоа. Не само што не сум сторила никакво кривично дело, туку сум исполнила едно од основните права, а тоа е правото на глас што го уживаат сите луѓе, а не само белата машка група на граѓани.

Ние сме оние кои сме ја форморале оваа заедница. Да, ние ја формиравме, не за да ја имаме слободата како поим, не за да ги дадеме добродетите на правото на половина од нас и на половина од нашите идни генерации, туку на сите луѓе – како мажи, така и жени. И навистина е иронично да зборуваме за слободата на жените, кога нас ни е негирано правото на глас и правото на гласачко ливче од оваа демократско-републиканска влада.

За која било држава да го направи полот како основа секогаш да резултира со лишување од правото на глас на цела една половина од народот треба да изгласа закон за лишување од граѓанските права или да изгласа *ex post facto* закон – а тоа е повреда на правото на земјата.

Со тоа благословот на слободата засекогаш ќе остане туѓ за жените и нивните женски наследници. За нив, оваа Влада нема овластувања што прилегуваат од нивната согласност. За нив оваа Влада не е демократија! Таа не е република, туку чиста аристократија, омразеност на половата олигархија, најголема омразена аристократија што некогаш била етаблирана каде било во светот – олигархија на богатството, во која богатите владеат со сиромашните; олигархија на знаењето, во која едуцираните владеат со неуките; дури и расна олигархија, во која вадеењето на Саксонците со Африканците може да биде издржано.

Но, оваа полова олигархија каде што таткото, браќата, сопругот, синовите владеат врз мајката и сестрите, сопругата и керките во секое домаќинство; каде што сите мажи ги

владееат сите женски субјекти – тоа носи до опаѓање на семејните вредности и неслога во секој дом на нацијата.

Вебстер, Ворчестер и Бувије го дефинираа граѓанинот како „личност“ во САД со право да бира и да биде биран! Сега, единствено останува да се постави прашањето: Дали жените се личности? Да, јас едвај чекам дека кој било од моите опоненти ќе има храброст да рече дека не се. Жените, како личности, се граѓани! Да се биде личност, да се биде граѓанин и тоа и припаѓа на жената. Ниту една држава нема право да донесе закон или да спроведе каков било стар закон што би ги довел до прашање правата што ги уживаат нејзините граѓани. Поради ова, секоја дискриминација кон жените во уставите и законите на неколкуте држави е сосема ништовно, каква што е и дискриминацијата на Црниците.

Студија 4

(Вељко Губерина) Одбраната на Мирковиќ

Другар претседател, другар судија, почитувани поротници.

Денес, четврти пат во пет години, стојам овде како бранител на обвинетиот Мирковиќ и завршниот збор го почнувам со истите зборови: Мирковиќ не е виновен!

Дека е така ќе се уверите и вие другари судии, кога само ќе фрлиме поглед на несреќниот ден – 18 април 1959 година, кога патничкиот воз, одалечувајќи се од Белград кон Ниш, бил блиску до Раље. (...)

Со обвинителниот акт Мирковиќ е обвинет дека тој ден дрско му го грабнал часовникот на покојниот Теофиловиќ и дека се обидел да го отстрани од возот полицаецот Стојановиќ, кој бил повикан поради грабежот. Но, откако во тоа не успеал, бидејќи на помош дошол и железничарот Вулиќ, одеднаш „излетал“ низ левата врата на вагонот, притоа турнувајќи го покојниот Теофиловиќ, кој така паднал од возот и загинал. (...)

Другари судии, сведокот Стојановиќ во ниту еден момент не сакаше да се замисли за глупоста што постојано ја повторува – дека обвинетиот можел било него, било покојниот Теофиловиќ да го држи со едната рака, а со другата да ја отвори вратата и притоа постојано да има торба под мишката!? А дека имал торба, најдобар доказ е тоа што торбата е најдена покрај колосекот – што, пак, јасно укажува дека обвинетиот излегол од возот со торба.

А сега поставувам прашање на кое и мало дете му го знае одговорот: Зарем е можно да држиш торба под мишката и воедно да вршиш толку работи кои му се припишуваат на обвинетиот, а торбата да не ти падне на платформата и тука да остане?

Знам, тешко е невината да се повторува. Затоа и дојдовме до овој парадокс – сведокот Стојановиќ да тврди дека прво му го побарал часовникот на обвинетиот, а дури подоцна личната карта. А кога вториот сведок, железничарот Вулиќ, влегол на платформата полицаецот Стојановиќ му рекол: - „Тргни се бре од мене“ и тој се вратил во купето. За потоа истиот сведок Стојановиќ да додаде дека обвинетиот го турнал кон десната врата и избегал, а исказот да го заврши дека не знае каде се наоѓал покојниот Теофиловиќ бидејќи бил премногу возбуден, а веднаш потоа видел како обвинетиот и покојниот заедно излетале од возот...!? Па, нели е комично сето ова? (...)

Со самиот обвинителен акт ниту обвинителството не им верува на своите сведоци, дека обвинетиот наводно имал намера да го отстрани од возот покојниот Теофиловиќ. Па кога не веруваат во тоа со какво право и со какви аргументи обвинителството располага за да го прифати другиот дел од исказите на именуваните сведоци? Вистината е една, па дури и за обвинителството. Или сведоците ја кажуваат вистината и треба да им се поверува или лажат, па исказите треба комплетно да се отфрлат. Средина нема!

Затоа одбрната подвлекува, врз основа на исказите на овие сведоци, ниту едно дело не може да му се припише на товар на обвинетиот. Сето ова јасно укажува дека обвинетиот невино лежи пет години в затвор. Но, тој верува дека конечно денес овој Суд ќе му ја донесе слободата.

Другари судии, возот број 116 се наоѓа непосредно пред влезот на Железничката станица. Се чека сигналот, зеленото светло, за да влезе во станицата. Тој сигнал ќе го дадете вие!

Со целосна доверба во овој суд, Мирковиќ и неговиот бранител ја чекаат ослободителната пресуда.

Другари судии, имајте храброст и донесете ја!